

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและชุมชนที่ทำการวิจัย ทำให้ทราบสภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพปัญหาด้านอาหารโภชนาการของหมู่บ้านที่ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

สภาพทางด้านสังคม

อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ คูหาใต้ ควนรู ท่าชะมวง เขาพระ และกำแพงเพชร รวม 45 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 89 ตารางกิโลเมตร เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดสงขลา อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 62 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ ทิศเหนือจดอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ทิศใต้จดอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกจดกิ่งอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และทิศตะวันตกจดอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ บางส่วนเป็นภูเขาได้แก่ทางทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสตูล และทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดพัทลุง มีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน มี 2 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน (กุมภาพันธ์-สิงหาคม) และฤดูฝน (กันยายน-มกราคม) สำหรับฤดูฝนจะมีฝนตกชุกและเกิดอุทกภัยเกือบทุกปี ทั้งอำเภอมีจำนวนประชากรประมาณ 50,890 คน จำนวน 7,019 ครอบครัวยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 70 และศาสนาอิสลามร้อยละ 30 มีสถานศึกษาได้แก่โรงเรียนอนุบาล ประถม มัธยม วิทยาลัยเกษตรกรรม อาชีวศึกษา (เลกชน) การศึกษาผู้ใหญ่ และโรงเรียนสอนศาสนา ส่วนด้านสาธารณสุขประกอบด้วยโรงพยาบาลประจำอำเภอและสถานีอนามัย 10 แห่ง (รายงานการพัฒนาชุมชนอำเภอรัตนภูมิ, 2530 : 7)

สำหรับหมู่บ้านที่ทำการศึกษา คือ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 10 หมู่บ้านของตำบลกำแพงเพชร ตำบลนี้มีพื้นที่ร้อยละ 30 ของพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ ประชากรของหมู่บ้านนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ 2 ฝั่งถนนสายเพชรเกษม ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอหาดใหญ่ประมาณ 24 กิโลเมตร มีจำนวนประชากรประมาณ 1,321 คน จำนวน 180 ครอบครัวยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 99 ศาสนาพุทธร้อยละ 1 (รายงานสรุป กชช. 2 ค., 2530 : 3) ลักษณะพื้นที่

เป็นภูเขา ที่ราบสูงปลูกยางพารา ส่วนที่ราบต่ำปลูกผักและผลไม้ ทำนา และสร้างที่อยู่อาศัย มีโรงเรียน มีร้านค้าเล็ก ๆ ขายอาหารสด อาหารแห้ง และอื่น ๆ

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

หมู่ที่ 9 บ้านห้วยโอน มีพื้นที่ประมาณ 13.35 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมดในตำบลกำแพงเพชร ในส่วนนี้ใช้ทำการเกษตรคือสวนยางพาราร้อยละ 70 ทำนา ประมาณร้อยละ 3 เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 27 บริเวณบ้านที่เป็นที่อยู่อาศัยปลูกผักและผลไม้ ได้แก่ ถั่วฝักยาว แตงกวา ข้าวโพด ผักบุ้ง พักทอง มะนาว มะพร้าว ทุเรียน ขนุน เงาะ เป็นต้น ส่วนใหญ่ปลูกไว้บริโภคในครอบครัว ถ้าฤดูกาลปีใดมีผลไม้มากก็จะจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน นอกจากนี้บริเวณบ้านยังเลี้ยงไก่ชนกพันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่เป็นระดับอุตสาหกรรมประมาณ ร้อยละ 2.8 ของครอบครัวทั้งหมด ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพหลักคือ การทำสวนยางพารา และมีสวนยางพาราเป็นของตนเองร้อยละ 50 มีอาชีพกรีดยางร้อยละ 100 ส่วนอาชีพเสริมได้แก่ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงวัว ค้าขาย คัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกผักและผลไม้ คิดเป็นผลผลิตรวม และรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวในปี 2529 ประมาณ 42,000-60,000 บาท (รายงานสรุป กชช. 2 ก., 2530 : 10)

สภาพปัญหาด้านอาหารโภชนาการ

การพัฒนาในประเทศไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาจำนวนมาก ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่ในชนบท การพัฒนาประเทศจึงมุ่งไปใน การพัฒนาชนบทเป็นสำคัญ โดยจะเห็นได้จากประวัติการพัฒนาที่ เริ่มมีบทบาทสำคัญในสมัยพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้กำหนดเป็นตัวบทกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติลักษณะ การปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (สุวิทย์ ยິงวรพันธ์, 2509 : 71) และเมื่อ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 รัฐบาลก็ได้เริ่มงานพัฒนาชนบท เรื่อยมา จนกระทั่งการพัฒนาประเทศแบบมีแผนตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในพ.ศ. 2504 จนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2529-2534 ซึ่งเป็นแผนปัจจุบัน การพัฒนาชนบทก็ได้รับการกำหนดไว้ในแผนตลอดมา

ในการพัฒนาชนบทหรือชุมชน ไม่ใช่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่ปฏิบัติงานด้านการ พัฒนาชนบทหรือชุมชน แต่ประชาชนชาวบ้านได้กระทำมาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มมีการอยู่

เป็นกลุ่มคน หมู่บ้าน เพียงแต่ไม่มีองค์กรการพัฒนาอย่างเด่นชัดเท่านั้น เมื่อมีองค์กรเกิดขึ้นในหมู่บ้านแต่ละองค์กรมีบทบาทและหน้าที่การพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะองค์กรกลุ่มสตรีเริ่มมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากประชากรของประเทศในปัจจุบันเป็นสตรีประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด ดังนั้นการพัฒนาจะเกิดผลอย่างเต็มที่ ถ้าหากสตรีได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การที่จะมอบหมายบทบาทและหน้าที่ภายในครอบครัวให้สตรีฝ่ายเดียว เช่นแต่ดั้งเดิมนั้นต้องเปลี่ยนไปโดยให้ทั้งชายและหญิงได้รับผิดชอบร่วมกัน เป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับให้มุ่งพัฒนาคน ซึ่งได้รวมถึงการพัฒนาประชากรที่เป็นสตรีอยู่ด้วย โดยแยกไว้เป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษในการพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานพัฒนาสตรีที่ผ่านมา มีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเข้าไปดำเนินการ จากการศึกษาวัตถุประสงค์และผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ พบปัญหาหลายประการ เช่น มีการแยกการจัดตั้งในแต่ละหน่วยงาน กลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นองค์กรตามกิจกรรมเพื่อรับบริการ มิใช่เป็นองค์กรเพื่อบริหาร ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสตรีให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาความคิด การตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตนเอง ชุมชนและสังคมได้ตามเป้าหมายของการพัฒนาสตรี งบประมาณที่ใช้ก็กระจุกกระจายซ้ำซ้อน และไม่เป็นระบบ ทำให้กลุ่มสตรีได้รับประโยชน์ไม่คุ้มค่า หน่วยงานต่าง ๆ จึงพยายามร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการพิจารณาหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการจัดตั้งองค์กรในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีระดับหมู่บ้าน จะมีบทบาทเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อกลุ่มสตรีของเขาเอง หน่วยงานของรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนอื่น ๆ คงทำหน้าที่เป็นเพียงอยู่ให้บริการด้านวิชาการและทำหน้าที่ใกล้ชิดกับสตรีผู้รับบริการที่จัดไว้เป็นรูปองค์กรแล้ว (กรมพัฒนาชุมชน, 2531 : 1)

ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

กรมพัฒนาชุมชน ได้วางแผนพัฒนาสตรีโดยยึดหลักสำคัญ 4 ประการคือ 1) ความต่อเนื่องจากแผนพัฒนาสตรี ระยะที่ 5 แต่ได้ปรับปรุงจุดเน้นให้ตรงกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทาง เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สตรีสามารถปรับปรุงตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (พ.ศ. 2525-2544) ในส่วนที่ต้องทำให้สตรีพัฒนาตนเอง

ได้เต็มศักยภาพในด้านคุณลักษณะส่วนตัว การมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวและสังคม รวมทั้งให้สตรีมีความเสมอภาคในสิทธิและโอกาสตามสมควร 3) ความสัมพันธ์กับแผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ที่เน้นในเรื่องการพัฒนาคนในเชิงคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะให้สถาบันครอบครัวตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การศึกษา การดูแลเอาใจใส่สุขภาพ อนามัย ของคนในครอบครัว รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยการสนับสนุนบทบาทของสตรีให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับชาติ 4) ความสอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวงมหาดไทย ที่จะพัฒนาสตรีทั้งด้านการอาชีพ สังคม การเมือง การปกครอง และส่งเสริมสถานภาพสตรี

จากหลัก 4 ประการที่กล่าวข้างต้น เกิดจากเหตุผลที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาสตรีเพื่อมุ่งขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีให้ลดน้อยลงใน 3 ด้านคือ ประการแรก เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ ไม่กล้าแสดงออก ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดของตนลงอย่างเป็นระบบได้ ฯลฯ ประการที่สอง เป็นปัญหาชีวิตครอบครัวที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย หรือไม่มีเลย สตรีเป็นเพียงผู้บริการสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูมุ่งให้สตรีเป็นผู้ตาม ฯลฯ ประการสุดท้าย เป็นปัญหาในชุมชนที่เกี่ยวกับสตรี มักถูกมองว่าอ่อนแอ อ่อนางในการตัดสินใจปัญหาของชุมชนขึ้นอยู่กับชาย ผู้นำชุมชนเป็นชายมากกว่าหญิง สตรีไม่สนับสนุนสตรีด้วยกัน ขาดโอกาสในการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา เป็นต้น

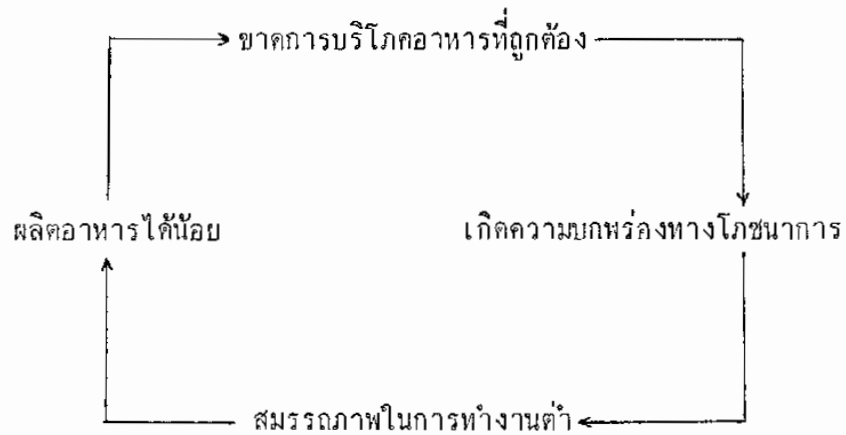
สำหรับด้านนโยบายในช่วงของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กรมการพัฒนาชุมชน เน้นในส่วนของการพัฒนาสตรีระดับตำบล หมู่บ้าน คือให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสามารถพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด โดยได้กำหนดรูปแบบและแนวทางในการประสานการพัฒนาสตรี โดยใช้โครงสร้างองค์กรสตรีซึ่งได้รับปรับปรุงวิธปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้ปฏิบัติจะต้องศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจรวมทั้งปรับแนวทางให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ต่อไป

แม้ว่าทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ได้มีแผนพัฒนาสตรีอย่างเด่นชัดก็ตาม แต่การพัฒนาสตรีโดยเฉพาะกลุ่มสตรีในระดับตำบล หมู่บ้าน แท้ที่จริงแล้วยังไม่เกิดผลเต็มที่ เพราะขาดการแก้ไขปัญหาคือเป็นสาเหตุพื้นฐานและขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้สตรีอีกเป็นจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในชนบทขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนอย่างจริงจัง การพัฒนาสตรีอย่างมีระบบควรเริ่มจากตัวสตรีก่อน แล้วจึงขยายไปสู่ชุมชนหรือสังคม ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของสตรีในชนบทส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน คอยดูแลงานบ้านให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย จัดหาและประกอบอาหาร ควบคุมค่าใช้จ่ายในบ้าน อบรมบุตรธิดา และช่วยเหลือสามีในการทำงานในไร่นา สวน เพื่อการเลี้ยงชีพ ดังนั้นสตรีจึงไม่ได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาระดับสูง ทำให้ขาดความรู้ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนคือการพัฒนาความรู้ด้านอาหารโภชนาการ

กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รายงานว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2524-2525 มีสถิติการขาดโปรตีนและแคลอรีในวัยเด็กก่อนเรียนในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศโดยเฉลี่ยร้อยละ 50 เป็นโรคขาดโปรตีนและแคลอรี ระดับการขาดอาหารในภาคต่าง ๆ ปรากฏผลเฉลี่ยดังนี้คือ ภาคกลางร้อยละ 37 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 37.7 ภาคเหนือร้อยละ 52.5 ภาคอีสานร้อยละ 57.4 และภาคใต้ร้อยละ 43.4 สำหรับกรณีของภาคใต้ลำดับการขาดอาหารระยะเริ่มแรกร้อยละ 31.2 ระยะปานกลางร้อยละ 10.4 และระยะรุนแรงร้อยละ 1.8 ของจำนวนเด็กที่สำรวจ 92,820 คน ซึ่งเป็นสถิติที่น่าวิตก ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาของโรคขาดสารอาหารเป็นปัญหาสำคัญยิ่งปัญหาหนึ่งของประเทศไทยซึ่งกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เพราะจากรายงานภาวะโภชนาการของประเทศไทยทำให้ทราบว่า ประเทศไทยมีโรคขาดอาหารหลายประเภทที่สำคัญได้แก่ โรคขาดโปรตีนและแคลอรี โรคขาดวิตามินเอ วิตามินบีหนึ่ง บีสอง โรคขาดธาตุเหล็ก โรคขาดธาตุไอโอดีน และโรคฉี่

อารี วัลยะเสวี และคณะ (2521 : 2) สรุปว่าในจำนวนเด็กก่อนวัยเรียน (0-6 ปี) ของประเทศไทย 7 ล้านคน จะมีเด็กประมาณ 200,000 คนขาดอาหารในขั้นรุนแรง ประมาณ 2 ล้านคนขาดอาหารในขั้นปานกลาง และอีก 2 ล้านคนขาดอาหารขั้นเริ่มต้น การที่เด็กซึ่งเป็นเยาวชนของชาติต้องประสบกับภาวะขาดอาหารเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการขาดอาหารจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง ทำให้ร่างกายอ่อนแอ สุขภาพไม่สมบูรณ์ มีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่าย ฉะนั้นเมื่อคุณภาพของประชากรอยู่ในระดับต่ำแล้ว โอกาสที่จะพัฒนาประเทศจึงเป็นไปได้ยาก เพราะหากไม่มีการพัฒนารากฐานโดยถูกต้องแล้ว จะทำให้เกิดสภาพเกี่ยวพันเป็นวัฏจักร คือ

ด้วยเหตุนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) รัฐบาล จึงให้ความสำคัญอย่างมากต่อแผนพัฒนาอาหารและโภชนาการ โดยมีนโยบายส่งเสริม ภาวะโภชนาการให้ดีขึ้น มุ่งแก้ปัญหาในกลุ่มประชากรทารก เด็กวัยก่อนเรียน (0-6 ปี) และ มารดา ซึ่งมีเป้าหมายการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วยกันหลายด้าน และได้ ดำเนินการต่อเนื่องมาในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) และฉบับที่ 6 (2530-2534) (กองโภชนาการ กรมอนามัย, 2529 : 157)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐบาลมีนโยบายที่จะปรับปรุง ภาวะโภชนาการของประชากรในหมู่บ้านชนบทให้ดีขึ้น จึงได้บรรจุโครงการโภชนาการไว้ในแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 และ 6 ทั้งนี้เพราะภาวะโภชนาการของประชาชนมี ความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชน ถ้าประชาชนมีสภาวะโภชนาการที่ย่อมหมายถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของหมู่บ้านและประเทศบรรลุเป้าหมาย ในทางตรงข้ามถ้าประชาชนมีสภาวะโภชนาการไม่ดีก็จะ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม สำหรับบุคคลที่มีบทบาททำให้ ภาวะโภชนาการของสมาชิกในครอบครัวและหมู่บ้านดีหรือไม่ดี นั่นก็คือ แม่บ้านหรือกลุ่มสตรี เพราะ ลักษณะค่านิยมของสังคมสตรีต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบในการดูแลและจัดหาอาหารให้สมาชิกใน ครอบครัว แต่จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ พบว่าสตรีในชนบทยังขาดความรู้ ความ เข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหารการกิน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนในชนบท

เป็นโรคขาดสารอาหาร สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย ๆ ความคิดความอ่านไม่ดี ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาดังกล่าวให้น้อยลง จึงเห็นสมควรจัดให้กลุ่มสตรีได้รับความรู้ด้านอาหาร โภชนาการ โดยการจัดการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหารโภชนาการขึ้น เพราะการฝึกอบรมจะเป็นการให้โอกาสกลุ่มสตรีได้รับความรู้ด้านอาหารโภชนาการ อันเป็นความรู้พื้นฐาน (เบื้องต้น) ที่จะช่วยพัฒนาเกี่ยวกับอาหารการกินให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งคาดว่ากลุ่มสตรีที่ผ่านการฝึกอบรมครั้งนี้จะได้นำความรู้ด้านอาหารโภชนาการไปปรับปรุงเกี่ยวกับอาหารการกินของตนเอง ครอบครัว และหมู่บ้านให้ดีขึ้นได้ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาผลของโครงการฝึกอบรมที่มีต่อการพัฒนาด้านอาหารโภชนาการของกลุ่มสตรี โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการฝึกอบรมตามโครงการ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มสตรีจำเป็นต้องมีบทบาทในการพัฒนาด้านอาหารโภชนาการของครอบครัวและชุมชน แต่กลุ่มสตรีเหล่านี้ยังขาดการพัฒนาความรู้ด้านอาหารโภชนาการ อันได้แก่หลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต เมื่อขาดความรู้ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาด้านอาหารโภชนาการขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหากลุ่มสตรีกำลังประสบอยู่ จึงได้จัดให้มีโครงการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการขึ้น การฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการจำเป็นต้องจัดให้มีรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน เทคนิค การฝึกปฏิบัติการ และการประเมินผลในการฝึกอบรม ฉะนั้นการฝึกอบรมจึงน่าจะมีวิธีการที่ดีและเหมาะสม ในการจัดการฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมายด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอยากทราบว่า การฝึกอบรมทำให้กลุ่มสตรีมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการอย่างไร จึงพิจารณาเห็นสมควรทำการวิจัยเรื่องผลของโครงการพัฒนาด้านอาหารโภชนาการแก่กลุ่มสตรี และเพื่อให้การประเมินผลของโครงการฝึกอบรมที่มีต่อการพัฒนาด้านอาหารโภชนาการของกลุ่มสตรีเป็นไปอย่างได้ผล ควรจะได้มีการทดสอบ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนในทุกลักษณะเนื้อหาตามหลักสูตรของโครงการฝึกอบรมก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และทดสอบเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว เพื่อนำมาเปรียบเทียบและประเมินผลในขั้นสุดท้ายต่อไป ซึ่งคาดว่า การวิจัยนี้จะส่งผลที่เกิดจากการฝึกอบรมอันเป็นสิ่งจำเป็น และทำให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการที่จะนำไปใช้ในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้แล้วยังเป็นแนวทางในการจัดวางหลักสูตรระยะสั้นด้านอาหารโภชนาการสำหรับกลุ่มสตรีที่มีความหลากหลายในระดับการศึกษา อายุ และรายได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการ ได้แก่ หลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภคอาหารแก่กลุ่มสตรี และมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลของโครงการฝึกอบรมอาหารโภชนาการต่อกลุ่มสตรีในด้านความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการ
2. เพื่อศึกษาว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระดับอายุต่างกัน และระดับรายได้ต่างกันมีความรู้ด้านอาหารโภชนาการก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมต่างกันหรือไม่
3. เพื่อศึกษาว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระดับอายุต่างกัน และระดับรายได้ต่างกันมีทัศนคติต่ออาหารโภชนาการก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมต่างกันหรือไม่
4. เพื่อศึกษาว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระดับอายุต่างกันและระดับรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมต่างกันหรือไม่
5. เพื่อศึกษาว่าการฝึกอบรมส่งผลต่อความแตกต่างของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการระหว่างกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระดับอายุต่างกัน และระดับรายได้ต่างกัน หลังการฝึกอบรมแตกต่างออกไปจากก่อนการฝึกอบรม หรือมีกิจกรรมหรือไม่

สมมุติฐาน

สมมุติฐานการวิจัยมีดังนี้

1. การจัดโครงการฝึกอบรมทำให้กลุ่มสตรีมีความรู้ด้านอาหารโภชนาการแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังโครงการฝึกอบรม
2. การจัดโครงการฝึกอบรมทำให้กลุ่มสตรีมีทัศนคติต่ออาหารโภชนาการแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังโครงการฝึกอบรม
3. การจัดโครงการฝึกอบรมทำให้กลุ่มสตรีมีพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังโครงการฝึกอบรม

15. การฝึกอบรมส่งผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการ ระหว่างกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระดับอายุต่างกัน และระดับรายได้ต่างกัน หลังโครงการฝึกอบรมแตกต่างออกไปจากก่อนโครงการฝึกอบรม หรือมีกริยาร่วมระหว่างระดับการศึกษา อายุ และรายได้ กับพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการก่อนและหลังโครงการฝึกอบรม

ความสำคัญและประโยชน์

ดังได้กล่าวแล้วว่า กลุ่มสตรียังมีปัญหาบางประการ ซึ่งมีผลกระทบต่ออาหารการกินและคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัวและชุมชน เช่น ปัญหาการขาดความรู้ ทักษะที่ดี และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในด้านอาหารโภชนาการ ได้แก่ หลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหารและความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผลที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

1. ทำให้ทราบแนวทางของโครงการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการต่อการเพิ่มพูนความรู้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการแก่กลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษา อายุ และรายได้ที่แตกต่างกัน
2. ทำให้กลุ่มสตรีได้เพิ่มพูนความรู้ด้านอาหารโภชนาการ
3. การจัดทำโครงการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการทำให้กลุ่มสตรีนำความรู้ไปเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการในทางที่ดีขึ้น
4. เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการฝึกอบรมด้านอาหารโภชนาการสำหรับกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษา อายุ และรายได้ในชุมชนที่แตกต่างกัน
5. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นรูปแบบในการจัดทำโครงการฝึกอบรม จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นด้านอาหารโภชนาการแก่ชุมชน
6. เป็นแนวทางให้กลุ่มสตรีพัฒนาด้านอาหารโภชนาการแบบการมีส่วนร่วมช่วยตนเองมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานที่วางไว้ จึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากร คือ กลุ่มสตรีในหมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา จำนวน 89 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหารโภชนาการ จำนวน 50 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.17 ของจำนวนสมาชิกกลุ่มสตรี
3. ขอบเขตของปัญหาที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการ ของกลุ่มสตรีก่อนและหลังโครงการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหารโภชนาการ
4. ตัวแปรอิสระในการวิจัยมี 3 ตัว คือ ระดับการศึกษา ระดับอายุ และระดับรายได้ ตัวแปรตามในการวิจัยมี 3 ตัว คือ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการ
5. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีในหมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ฉะนั้นผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเพียงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการของกลุ่มสตรีกลุ่มนี้เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

1. กลุ่มสตรีในโครงการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหารโภชนาการ ซึ่งเป็นประชากรของการวิจัยนี้ เป็นกลุ่มสตรีที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา และเป็นสมาชิกของกลุ่มสตรีระดับหมู่บ้าน ซึ่งมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการตามที่อยู่วิจัยและพัฒนากรให้ร่วมกันสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
2. แบบสอบถามที่สร้างขึ้น สามารถครอบคลุมปัญหาและรายละเอียดของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านอาหารโภชนาการ ได้แก่ หลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภค ที่ต้องการศึกษา

นียมกัณฑ์

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำบางคำที่ใช้ในโครงการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหาร โภชนาการให้ตรงกัน จึงกำหนดนียมกัณฑ์เฉพาะขึ้นดังต่อไปนี้

1. กลุ่มสตรี หมายถึงสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นสมาชิกของกลุ่มสตรีในหมู่ที่ 9 บ้านห้วยโธน ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาหาร โภชนาการ
2. การฝึกอบรม หมายถึงการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาด้านอาหาร โภชนาการของกลุ่มสตรี ซึ่งกลุ่มสตรีพัฒนากรและผู้วิจัยได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่ออบรมกลุ่มสตรีดังกล่าว จำนวน 50 คน ระหว่างวันที่ 21 กรกฎาคม ถึง 11 สิงหาคม พ.ศ. 2531
3. พัฒนาการ หมายถึงเจ้าหน้าที่พัฒนากร สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอรัตนภูมิ ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบปฏิบัติงานประจำตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
4. การพัฒนาด้านอาหาร โภชนาการ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงด้านอาหาร โภชนาการของตนเองและครอบครัวให้ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักอาหาร โภชนาการ
5. ความรู้ด้านอาหาร โภชนาการ หมายถึงความรู้ที่เกี่ยวกับหลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานเบื้องต้นในการดำรงชีวิตประจำวัน
6. ทักษะต่ออาหาร โภชนาการ หมายถึงความรู้สึกลและความตั้งใจที่จะกระทำเกี่ยวกับความรู้ทางด้านหลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร
7. พฤติกรรมด้านอาหาร โภชนาการ หมายถึงการกระทำหรือการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับความรู้ทางด้านหลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และความปลอดภัยในการบริโภคอาหารในชีวิตประจำวัน
8. โครงการฝึกอบรม หมายถึงการให้ความรู้และฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทางด้านอาหาร โภชนาการ

9. การศึกษา หมายถึงระดับการศึกษาของกลุ่มสตรี ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการศึกษาสูง คือ จบสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับการศึกษาต่ำ คือ จบไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

10. อายุ หมายถึงอายุของกลุ่มสตรี ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอายุสูง คือ อายุตั้งแต่ 28 ปีขึ้นไป และระดับอายุต่ำ คือ อายุไม่เกิน 27 ปี

11. รายได้ หมายถึงผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเงินที่กลุ่มสตรีได้รับจากค่าตอบแทนในการประกอบอาชีพโดยเฉลี่ยต่อปีของครอบครัวของกลุ่มสตรี ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับรายได้สูง มีรายได้ตั้งแต่ 51,125 บาทขึ้นไป และระดับรายได้ต่ำ คือ รายได้ไม่เกิน 51,124 บาท